

УДК 338:502.4

<https://doi.org/10.31713/ve1202519>

JEL: L83, M31, P25, Q26

Шведюк Ю. В. [1; ORCID ID: 0000-0001-5337-6173],

к.е.н., доцент кафедри менеджменту,

Бабинець А. В. [1; ORCID ID: 0009-0002-7031-1421],

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня

¹Національний лісотехнічний університет України, м. Львів

СТРАТЕГІЧНИЙ МАРКЕТИНГ В ОСНОВІ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОГО ЛІСОКОРИСТУВАННЯ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ

Охарактеризовано перспективи розвитку екологічного, сільського та зеленого туризму в Карпатському регіоні. Виконано SWOT-аналіз поточного стану та тенденцій використання туристично-рекреаційного потенціалу Українських Карпат. Запропоновано модель реалізації маркетингової стратегії розвитку туризму та рекреації. Розв'язано задачу багатокритеріальної оптимізації вибору кращої маркетингової стратегії для Карпатського регіону. Обґрунтовано управлінські рішення для розширення рекреаційного лісокористування в регіоні.

Ключові слова: стратегічне управління; маркетинг; стратегія; рекреаційне лісокористування; туризм; Карпатський регіон.

Вступ. Рекреаційне лісокористування в Україні сприяє економічному розвитку регіонів і зайнятості населення, має позитивний вплив на фізичне та психічне здоров'я. Основні переваги – це комплексне використання лісових ресурсів, підвищення продуктивності праці, задоволення духовних потреб людини [2, С. 69–70]. Перспективними напрямками привабливості туризму та рекреації є розширення соціальної інфраструктури, збільшення кількості подорожей, екологічний туризм і цифрові технології.

Метою статті є теоретико-методичні засади стратегічного маркетингу для розвитку рекреаційного лісокористування в Карпатському регіоні.

Виклад основного матеріалу. Найбільш сприятливою місцевістю для поширення екологічного, сільського та зеленого туризму вважаються Українські Карпати (табл. 1), оскільки мають багаті природні екосистеми, велику площу лісів і достатню кількість водних ресурсів.

Таблица 1

Види туризму

Ознака	Види туризму		
	Сільський	Екологічний	Зелений
Місце відпочинку	Сільська місцевість (ферми, невеликі села)	Недоторкана природа	Природні зони, екологічно чисте середовище
Мета	Пізнання традицій і життя в селі	Вивчення природи (флора, фауна)	Гармонія з природою без зв'язку з соціумом
Цільова аудиторія	Особи, які прагнуть ознайомитися з сільським життям і традиціями	Туристи, які прагнуть зберегти природу	Туристи, які бажають відпочити на відкритому повітрі
Основна послуга	Проживання у сільських будинках	Проживання в еко-садибах, наметових містечках	Проживання у кемпінгах, готелях, приватних садибах

Екологічний туризм – це подорож до природних територій, що залишаються майже незмінними людською діяльністю. Основними цілями таких поїздок є спостереження за природою, вивчення флори та фауни, ознайомлення з культурною спадщиною. Екологічний туризм охоплює пізнання природи, збереження екосистем, врахування інтересів місцевих жителів.

Сільський туризм позитивно впливає на створення робочих місць в сільській місцевості без шкоди для довкілля [5, С. 35–43]. Основні передумови розвитку сільського туризму представлено на рис. 1.

Рис. 1. Передумови розвитку сільського туризму в Карпатському регіоні

Сільський туризм позитивно впливає на вирішення соціально-економічних проблем села та сприяє зайнятості населення у сфері виробництва та послуг. При збільшенні кількості відпочивальників виникає потреба в задоволенні їхніх різноманітних запитів [12, С. 13], розвивається сфера обслуговування, зокрема транспорт, відпочинок, зв'язок, торгівля, розваги.

Зелений туризм – це вид туризму, який передбачає нетривале перебування людини в екологічно чистому середовищі та має на меті відпочинок і задоволення інших потреб. Для аналізу зеленого туризму варто зосередитись на стратегії регіонального розвитку Карпатського регіону на період 2021–2027 рр. Сільські місцевості західних областей мають величезний природний та історичний потенціал [3, С. 185], який може допомогти вирішити соціально-економічні проблеми регіону та підвищити туристичну привабливість.

Порівнюючи три перспективні напрями розвитку туризму в Карпатському регіоні, варто відмітити ключові відмінності між ними та схожі характеристики, які засвідчують доцільність розвитку таких видів туризму для покращення соціально-економічної ситуації в регіоні.

Дієвим інструментом стратегічного управління є SWOT-аналіз [1, С. 23–36; 9, С. 165–167] стану та тенденцій розвитку туризму та рекреації в Карпатському регіоні (табл. 2). Серед сильних сторін варто відмітити унікальну природу, ресурсний потенціал, багате біорізноманіття, перспективи для розвитку екологічного, сільського та зеленого видів туризму.

Відсутність маркетингової стратегії розвитку туризму та рекреації Карпатського регіону має негативний вплив на соціально-економічний розвиток, адже безпосередньо впливає на імідж місцевості. Використання маркетингових інструментів для просування і реклами регіону через соціальні мережі сприятиме збільшенню потоку туристів, а також налагодженню співпраці з лідерами думок і блогерами. Ще одним обмежуючим чинником є відсутність цифрових технологій у сфері туризму та рекреації, наприклад платформи для онлайн-бронювань та мобільних застосунків, де туристи можуть отримати інформацію про туристичний об'єкт, спланувати подорож і відпочинок. У сільській місцевості низький рівень розвитку туристичної інфраструктури, тому регіон є недостатньо популярним, попри те, що має великий туристично-рекреаційний потенціал. Відсутність кваліфікованого персоналу у

210

сфері туризму та рекреації (фахівців з екскурсійної діяльності, маркетингу, обслуговування) відіграє негативну роль.

Таблиця 2

SWOT-аналіз стану та тенденцій розвитку туризму та рекреації
в Карпатському регіоні

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> - Унікальна природа, чудові краєвиди, широка мережа туристичних маршрутів - Багатий рекреаційно-ресурсний потенціал та біорізноманіття (флора та фауна) - Розвинена природоохоронна діяльність об'єктів ПЗФ - Екологічно чисте середовище регіону для розвиток сільського, зеленого та екологічного туризму 	<ul style="list-style-type: none"> - Відсутність маркетингової стратегії, що впливає на імідж місцевості та зацікавленість туристів - Низький рівень розвитку цифрових технологій у сфері туризму та рекреації - Недостатня кількість кваліфікованого персоналу в сфері обслуговування - Низька зацікавленість органів місцевої влади у розвитку туризму та рекреації
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> - Підвищення впізнаваності регіону через розвиток туристично-рекреаційної сфери - Створення нових робочих місць для місцевого населення завдяки розвитку екологічного, сільського та зеленого туризму - Розвиток туристичної інфраструктури регіону 	<ul style="list-style-type: none"> - Зменшення кількості іноземних туристів через воєнний стан в країні - Недостатнє фінансування - Збільшення екологічних проблем через неконтрольований туризм - Негативний вплив зміни клімату

Через воєнний стан в країні недостатнє бюджетне фінансування розвитку туризму та рекреації, що негативно впливає на якість послуг. Також через високий рівень небезпеки в країні зменшився потік іноземних туристів. Загрозою у сфері туризму та рекреації є зміна клімату, що негативно впливає на стан лісових масивів, річок і туристичну інфраструктуру. Збільшення екологічних проблем також можливе через неконтрольований туризм. Щоб запобігти негативним наслідкам неконтрольованого туризму, необхідно реалізовувати стратегію сталого розвитку туризму [4, С. 156–164; 10, С. 7–8], яка

забезпечує підвищення екологічної свідомості та обізнаності потенційних туристів і рекреантів, розвиток екологічної освіти.

Для розвитку туризму та рекреації Карпатського регіону запропоновано модель розроблення маркетингової стратегії (рис. 2).

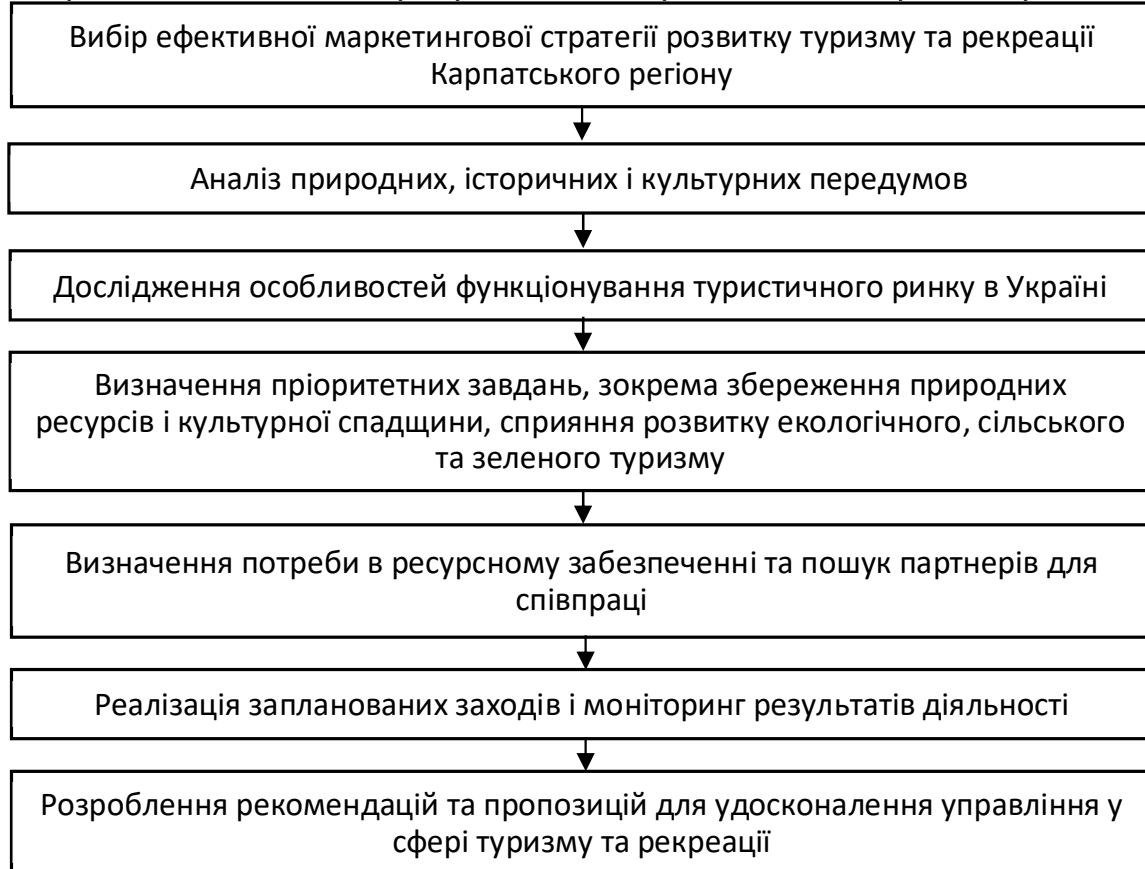

Рис. 2. Модель реалізації маркетингової стратегії розвитку туризму та рекреації Карпатського регіону

Спочатку потрібно чітко визначити межі території регіону, які мають високий туристично-рекреаційний потенціал. Вивчення природних, історичних і культурних передумов допоможе детально проаналізувати ділянки, які можуть бути цікавими для туристів. Дослідження потенційних ринків сприятиме вибору цільової аудиторії та вивченню її вподобань, щоб запропонувати відповідні послуги в сфері туризму та рекреації. Визначення стратегічних цілей розвитку та управління дозволить розробити маркетингову стратегію [8, С. 97–102], яка буде враховувати охорону природи та підвищення рівня життя місцевого населення. Оцінювання ресурсів, необхідних для розвитку туризму та рекреації, а також пошук партнерів для підтримки та реалізації є стратегічними завданнями. Виконання

запланованих заходів і моніторинг результатів дозволить при потребі коригувати маркетингову стратегію розвитку [6, С. 37–38]. Після реалізації всіх заходів доцільно розробити практичні рекомендації та пропозиції. Дотримуючись такого алгоритму можна сформуванати ефективну маркетингову стратегію сталого розвитку туризму та рекреації в Карпатському регіоні.

Для Карпатського регіону збереження об'єктів ПЗФ є одним із пріоритетних завдань. Під час управління доцільно обрати найбільш ефективну стратегію збереження природоохоронних територій. Ми пропонуємо скористатися інструментарієм методу аналізу ієрархій (МАІ) і розв'язати задачу багатокритеріальної оптимізації [11, С. 36–40]. Спочатку побудуємо дерево рішень (рис. 3).

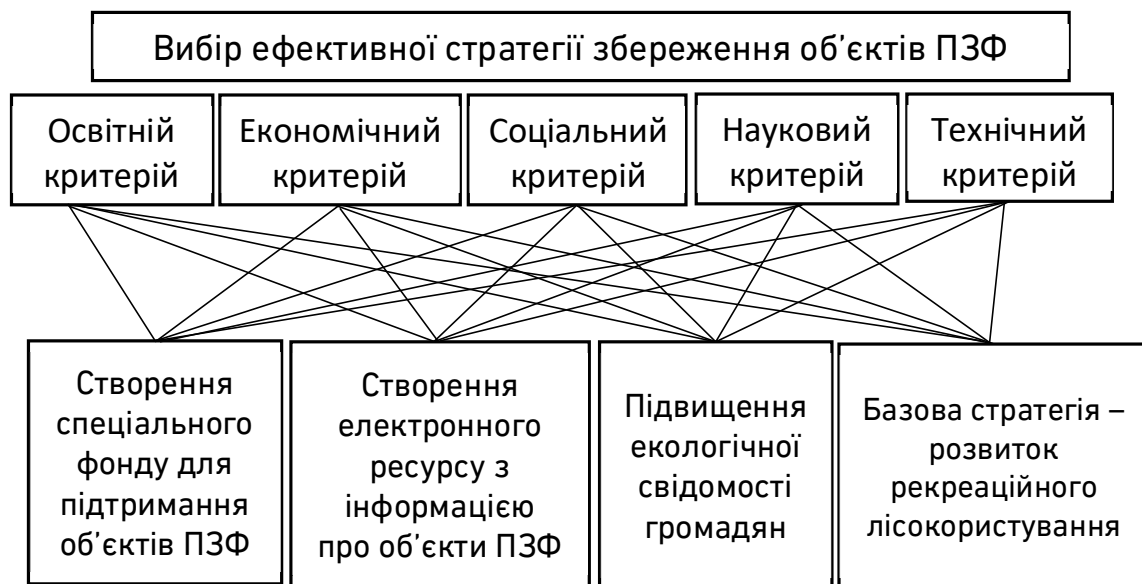

Рис. 3. Вибір ефективної стратегії збереження об'єктів ПЗФ в Карпатському регіоні

Далі здійснюємо попарне порівняння альтернатив (стратегій) з урахуванням кожного з критеріїв (освітній, економічний, соціальний, науковий, технічний). Наступний етап передбачає визначення важливості критеріїв між собою. Завершальний крок охоплює формування рейтингу стратегій – ранжування альтернатив (табл. 3) з урахуванням оцінок попарного порівняння стратегій між собою та важливості критеріїв.

Таблиця 3

Ранжування стратегій розвитку туризму та рекреації
в Карпатському регіоні

Альтернативи					
Критерії	Створення спеціального фонду	Створення електронного ресурсу	Підвищення екологічної культури	Базова стратегія	Вагові коефіцієнти критеріїв
Освітній	0,101	0,592	0,262	0,045	0,075
Економічний	0,592	0,101	0,045	0,262	0,568
Соціальний	0,078	0,196	0,647	0,079	0,200
Науковий	0,069	0,583	0,259	0,089	0,075
Технічний	0,208	0,643	0,101	0,048	0,082
Рейтинг альтернатив	0,382	0,238	0,202	0,178	

З урахуванням освітнього критерію найвищий рейтинг отримала альтернатива створення електронного ресурсу (0,592). Реалізація цієї стратегії дозволить підвищити екологічну обізнаність громадян і зібрати зведену інформацію про існуючі об'єкти ПЗФ Карпатського регіону. З урахуванням економічного критерію найвищий рейтинг отримала альтернатива створення спеціального фонду (також 0,592). Реалізація цієї стратегії дозволить проконтролювати акумулювання фінансових ресурсів і забезпечити їхнє цільове використання. З урахуванням соціального критерію найвищий рейтинг має альтернатива підвищення екологічної культури (0,647). Ця стратегія допоможе зберегти об'єкти ПЗФ та буде сприяти екологічній освіті туристів, рекреантів і місцевих жителів. З урахуванням наукового та технічного критеріїв найвищий рейтинг знову отримала альтернатива створення електронного ресурсу (0,583 та 0,643 у загальному рейтингу стратегій відповідно). З наукового погляду важливо, щоб інформація про об'єкти ПЗФ була доступною, а з технічного – ця альтернатива допоможе підвищити впізнаваність об'єктів. У всіх випадках коефіцієнти неузгодженості не перевищують 10%, тобто всі розрахунки були проведені правильно і можуть бути враховані в процесі ухвалення управлінських рішень.

Провівши рейтинг важливості критеріїв, варто зазначити, що економічний критерій отримав найвищу оцінку (0,568 у загальному рейтингу критеріїв). Розрахувавши рейтинг стратегій, з урахуванням

важливості критеріїв і пріоритетності альтернатив за кожним з них, перевагу отримала стратегія створення спеціального фонду (рейтинг становить 0,382). Альтернативи створення електронного ресурсу, підвищення екологічної культури та базова стратегія мають рейтинги 0,238; 0,202; 0,178 відповідно. Отже, для створення спеціального фонду, на нашу думку, необхідно посилити контроль за використанням коштів, залучити людей (волонтерів) до благодійності у сфері збереження об'єктів ПЗФ та заручитися підтримкою з боку держави. Для ефективного розвитку туризму та рекреації доцільно доєднуватися до регіональних програм розвитку, які забезпечують як економічні, так і соціальні вигоди.

Розвиток екологічного, сільського та зеленого видів туризму сприятиме рекреаційному лісокористуванню в Карпатському регіоні, який має багатий природно-ресурсний потенціал. Це допоможе місцевим суб'єктам підприємницької діяльності отримувати додатковий дохід і стане поштовхом для розширення заходів невиснажливого ведення лісового господарства [7, С. 5], зокрема наближеного до природи лісівництва.

Отже, туризм і рекреація відіграють важливу роль у соціально-економічній сфері Карпатського регіону. Розвиток екологічного, сільського та зеленого видів туризму сприяє створенню нових робочих місць для місцевого населення і покращенню туристичної інфраструктури місцевості. Результати SWOT-аналізу стану та тенденцій розвитку дозволяють виявити сильні та слабкі сторони, можливості та загрози для розширення туристично-рекреаційної сфери. Розв'язання задачі багатокритеріальної оптимізації за допомогою методу аналізу ієрархій дає можливість обрати найбільш перспективну стратегію розвитку для Карпатського регіону – створення спеціального фонду для збереження та підтримання об'єктів ПЗФ, які мають високу наукову та рекреаційну цінність.

Висновки. Описано сутність та основні напрями розвитку туризму і рекреації, серед яких варто виокремити розширення програми подорожей, покращення туристичної інфраструктури, екологічний туризм і розвиток цифрових технологій. Досліджено перспективи розвитку екологічного, зеленого та сільського туризму в Карпатському регіоні, проведено їхню порівняльну характеристику, що засвідчує доцільність реалізації таких видів туризму для покращення екологічної та соціально-економічної ситуації в регіоні.

Для розвитку туризму та рекреації Карпатського регіону запропоновано модель реалізації маркетингової стратегії та проведено SWOT-аналіз стану та тенденцій розвитку туристично-рекреаційної сфери. Застосовано метод аналізу ієрархій (MAI) і розв'язано задачу багатокритеріальної оптимізації. У процесі дослідження було запропоновано п'ять критеріїв (освітній, економічний, соціальний, науковий, технічний) та чотири альтернативи (створення спеціального фонду для підтримання об'єктів ПЗФ, створення електронного ресурсу з інформацією про об'єкти ПЗФ, підвищення екологічної свідомості громадян, базова стратегія – розвиток рекреаційного лісокористування), з яких перевагу отримали економічний критерій та альтернатива створення спеціального фонду для підтримання об'єктів ПЗФ.

1. Аблеєва І. Ю., Пляцук Л. Д. SWOT-аналіз соціо-економіко-екологічних систем: навч. посіб. Суми: Сумський державний університет, 2022. 229 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/90467/3/Ablieieva_analiz.pdf. (дата звернення: 20.10.2024).
2. Гюлтекін О. О. Рекреаційне лісокористування в умовах децентралізації: інституціональні засади та природно-ресурсні передумови. *Агросвіт*. 2023. № 1. С. 68–74.
3. Москвяк Я. Є. Сучасний стан та перспективи розвитку екологічного туризму в Карпатському регіоні України. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 2. С. 184–188.
4. Павліха Н. В., Цимбалюк І. О., Савчук А. Ю. Сталий розвиток туризму та рекреації: сучасні виклики й перспективи для України. Луцьк: Вежа-Друк, 2022. 211 с.
5. Сенета З. Я. Організаційно-економічні засади розвитку сільського туризму: дис. ... д-ра філософії: 051. Львів, 2023. 236 с.
6. Шведюк Ю. В. Концептуальні засади менеджменту природно-заповідних територій. *Вісник Економіки Західноукраїнського національного університету*. 2022. Вип. 2. С. 34–44.
7. Ярмолук Д. І. Рекреаційне лісокористування фактор сталого розвитку туризму. *Проблеми сучасних трансформацій*. 2024. № 13. С. 3–9.
8. Eagles P. F., McCool S. F., Haynes Ch. D., Phillips A. Sustainable Tourism in Protected Areas. *Guidelines for Planning and Management*. URL: <https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/pag-008.pdf>. (дата звернення: 20.10.2024).
9. Irawan C. R. SWOT Analysis as a Company Strategy for Business Competition. *Siber Journal of Transportation and Logistic*. 2024. Vol. 1. No. 4. Pp. 164–171. URL: <https://research.e-siber.org/SJTL/article/view/158/96>. (дата звернення: 20.10.2024).
10. Schick A., Hobson P. R., and Ibisch P. L. Conservation and sustainable development in a Volatility, Uncertainty, Complexity, and Ambiguity world: the need for a systemic and ecosystem-based approach. *Ecosystem Health and Sustainability*. 2017. Vol. 3(4). P. e01267. DOI: 10.1002/ehs2.12.
11. Shvediuk I. The development of practical guidelines for improving management at the protected area: Schorfheide-Chorin Biosphere Reserve case study. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Сер. Економічні науки*. 2022.

Вип. 1(97). С. 34–42. **12.** Pelletier M. C., Heagney E., Kovac M. Valuing recreational services: A review of methods with application to New South Wales National Parks. *Ecosystem services*. 2021. Vol. 50. P. 101315. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212041621000735>. (дата звернення: 20.10.2024).

REFERENCES:

1. Ablieieva I. Yu., Pliatsuk L. D. SWOT-analiz sotsio-ekonomiko-ekolohichnykh system : navch. posib. Sumy : Sumskyi derzhavnyi universytet, 2022. 229 s. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/90467/3/Ablieieva_analiz.pdf. (data zvernennia: 20.10.2024).
2. Hiultekin O. O. Rekreatsiine lisokorystuvannia v umovakh detsentralizatsii: instyuttsionalni zasady ta pryrodno-resursni peredumovy. *Ahrosvit*. 2023. № 1. S. 68–74.
3. Moskviak Ya. Ye. Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku ekolohichnoho turyzmu v Karpatskomu rehioni Ukrainy. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*. 2022. № 2. S. 184–188.
4. Pavlikha N. V., Tsymbaliuk I. O., Savchuk A. Yu. Stalyi rozvytok turyzmu ta rekreatsii: suchasni vyklyky y perspektyvy dlia Ukrainy. Lutsk : Vezha-Druk, 2022. 211 s.
5. Seneta Z. Ya. Orhanizatsiino-ekonomichni zasady rozvytku silskoho turyzmu : dys. ... d-ra filosofii : 051. Lviv, 2023. 236 s.
6. Shvediuk Yu. V. Kontseptualni zasady menedzhmentu pryrodno-zapovidnykh terytorii. *Visnyk Ekonomiky Zakhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu*. 2022. Vyp. 2. S. 34–44.
7. Yarmoliuk D. I. Rekreatsiine lisokorystuvannia faktor staloho rozvytku turyzmu. *Problemy suchasnykh transformatsii*. 2024. № 13. S. 3–9.
8. Eagles P. F., McCool S. F., Haynes Ch. D., Phillips A. Sustainable Tourism in Protected Areas. Guidelines for Planning and Management. URL: <https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/pag-008.pdf>. (data zvernennia: 20.10.2024).
9. Irawan C. R. SWOT Analysis as a Company Strategy for Business Competition. *Siber Journal of Transportation and Logistic*. 2024. Vol. 1. No. 4. Pp. 164–171. URL: <https://research.e-siber.org/SJTL/article/view/158/96>. (data zvernennia: 20.10.2024).
10. Schick A., Hobson P. R., and Ibisch P. L. Conservation and sustainable development in a Volatility, Uncertainty, Complexity, and Ambiguity world: the need for a systemic and ecosystem-based approach. *Ecosystem Health and Sustainability*. 2017. Vol. 3(4). P. e01267. DOI: 10.1002/ehs2.12.
11. Shvediuk I. The development of practical guidelines for improving management at the protected area: Schorfheide-Chorin Biosphere Reserve case study. *Visnyk Natsionalnoho Universytetu Vodnoho Hospodarstva ta Pryrodokorystuvannia. Ser. Ekonomichni nauky*. 2022. Vyp. 1(97). S. 34–42.
12. Pelletier M. C., Heagney E., Kovac M. Valuing recreational services: A review of methods with application to New South Wales National Parks. *Ecosystem services*. 2021. Vol. 50. P. 101315. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212041621000735>. data zvernennia: 20.10.2024).

Shvediuk Yu. V. [1; ORCID ID: 0000-0001-5337-6173],
Candidate of Economics (Ph.D.), Associate Professor,
Babynets A. V. [1; ORCID ID: 0009-0002-7031-1421],
Master

¹*Ukrainian National Forestry University, Lviv*

STRATEGIC MARKETING IN THE BASIS OF THE DEVELOPMENT OF RECREATIONAL FOREST USE IN THE CARPATHIAN REGION

Tourism and recreation play an important role in the socio-economic sphere of the Carpathian region. The essence and main directions of tourism and recreation development are described, among which it is worth highlighting the expansion of travel programs, improvement of tourist infrastructure, ecological tourism and development of digital technologies. The prospects for the development of ecological, green and rural tourism in the Carpathian region are studied, their comparative characteristics are carried out, which confirms the expediency of implementing such types of tourism to improve the ecological and socio-economic situation in the region, in particular the creation of new jobs for the local population and improvement of the tourist infrastructure of the area. For the development of tourism and recreation in the Carpathian region, a model for implementing a marketing strategy is proposed and a SWOT analysis of the state and trends in the development of the tourism and recreation sector is conducted. The analytic hierarchy process (AHP) is applied and the problem of multi-criteria optimization is solved. During the research, five criteria (educational, economic, social, scientific, technical) and four alternatives (creation of a special fund for the maintenance of nature conservation sites, creation of an electronic resource with information about nature conservation sites, raising environmental awareness of citizens, basic strategy - development of recreational forest use) were proposed, of which the economic criterion and the alternative of creating a special fund for the maintenance of nature conservation sites were preferred. The implementation of a marketing development strategy for the Carpathian region - the creation of a special fund for the preservation and maintenance of nature conservation sites, that have high scientific and recreational value was recommended.

Keywords: strategic management; marketing; strategy; recreational forest use; tourism; Carpathian region.

Отримано: 12 січня 2025 року
Прорецензовано: 17 січня 2025 року
Прийнято до друку: 28 березня 2025 року